

ΕΠΕΤΗΡΙΣ

Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν

ἔτος ΙΒ΄

Ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηναίων καὶ τοῦ ἐν Παρισίοις
Συλλόγου πρὸς ἐπίσχυση τῶν Ἑλληνικῶν Σπουδῶν.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ἈΘΗΝΑΙ 1936

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΝ

Ὁ βίος τοῦ οἴκου τῶν ἐν Κερκύρα Βουλγάρων εἶναι γνωστός, ἀφ' ἧς ἐποχῆς συνεδέθη οὗτος ἀρρήκτως μετὰ τοῦ ἱεροῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Σπυρίδωνος, προστάτου τῆς Κερκύρας, ἦτοι ἀφ' οὔτου Σταματέλος ὁ Βούλγαρις τῷ 1521 ἦλθεν εἰς γάμον μετὰ τῆς Ἀσημίνας Καλοχαιρέτου, ἐγγονῆς τοῦ Γεωργίου Καλοχαιρέτου τοῦ κομιστοῦ εἰς Κέρκυραν τῶν ἱερῶν λειψάνων Σπυρίδωνος τοῦ θαυματουργοῦ, Θεοδώρας τῆς Αὐγούστης καὶ ἄλλων ἁγίων.

Τίς ἦτο ὁμοῦς ὁ Σταματέλος οὗτος Βούλγαρις, τὸν ὁποῖον ἡ χήρα τοῦ Μάρκου Καλοχαιρέτου, Κυράτσα Μάρω, προέκρινεν ὡς γαμβρόν της μεταξὺ πολλῶν ἄλλων εὐγενῶν νέων τῆς Κερκύρας, οἵτινες ἀναμφιβόλως θὰ ἐπωφθαλμίον νὰ ἔλθωσιν εἰς γάμον μετὰ τῆς κληρονόμου τοιοῦτου ἀνεκτιμήτου θησαυροῦ;

Τὸ ἀρχαῖον γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας μαρτυρεῖ ὅτι ὁ οἶκος ἔλκει τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τινος Ἑλεάζαρ πρίγκιπος τῆς Βουλγαρίας.

Ὁ Λαυρέντιος Βροκίνης, ὅστις συνέταξε τὴν ἱστορίαν τῆς οἰκογενείας, ὅπως χρησιμοποίησεν αὐτὴν ὁ Εὐγένιος Ρίζος Ραγκαβῆς εἰς τὸ «*Livre d'or de la noblesse Ioniennne «Corgou»*», δὲν παραδέχεται τὸν Ἑλεάζαρ τοῦτον ὡς πρίγκιπα τῆς Βουλγαρίας, ἀλλὰ μόνον ὡς καταγόμενον ἐκ Βουλγαρίας καὶ ἀνήκοντα εἰς μίαν τῶν ἐπιφανεστέρων οἰκογενειῶν.

Εὐτυχέστερος τοῦ Βροκίνη εἰς τὰς ἀναζητήσεις μου, εἶμαι τῆς γνώμης, ὅτι τὸ γενεαλογικὸν δένδρον τῆς οἰκογενείας ἀποδίδον τὸν τίτλον τοῦ πρίγκιπος εἰς τὸν γενάρχην Ἑλεάζαρ, δὲν σφάλλεται, ἀλλὰ εὐρίσκεται ἐν πλήρει τάξει, ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν.

Μεταξὺ τῶν ἐγγράφων μου, ἀνεῦρον χειρόγραφον τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, ἀντίγραφον παλαιότερον, τὸ ὁποῖον ἐν εἶδει χρονικοῦ ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τοὺς Βουλγάρους, ἀφ' ἧς ἐποχῆς οὗτοι μετόκησαν εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Ὡς γνωστόν, τὰ χρονικά ἀπεδείχθησαν πολὺτιμα ὡς ἱστορικὴ πηγὴ, καὶ πολλάκις εἰς αὐτὰ ὀφείλεται ἡ εὐρεσις τῆς ἀληθείας μεγάλων ἱστορικῶν γεγονότων. Διὰ τῶν πληροφοριῶν τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὰ χρονικά ἀνεζητήθησαν αἱ ἱστορικαὶ πηγαί, αἵτινες ἤγαγον εἰς συμπεράσματα ἀπολύτως συμφωνοῦντα εἰς ταῦτα.

Τὸ ὑπ' ὄψιν λοιπὸν χρονικὸν εἶναι ἄξιον λόγου, διότι ἐν αὐτῷ συμπεριλαμβάνεται ἄγνωστος δημοσία πράξις ἐνώπιον συμβολαιογράφου. Αὕτη εἶναι ἡ διαθήκη Στεφάνου τοῦ ἐκ Βουλγάρων (de' Bulgari), γενομένη ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου Κερκυρας Μένεγου Μαμονάλη, λεγομένου Γκλαβᾶ, καὶ τῶν μαρτύρων μισῆ Γιάννου Τούρκου, γραφέως, καὶ Νικολάου Σκιεβάνου λεγομένου Βαρή. Τῆς διαθήκης ταύτης ἀντίγραφον ἐλήφθη τῇ 10 Αὐγούστου 1589 ὑπὸ Ἀρτεμίου τοῦ Βουλγάρου τοῦ βραδύτερον (1603-1608) μεγάλου πρωτοπαπᾶ Κερκύρας.

Ἐκ τοῦ λεκτικαῦ τῆς διαθήκης ταύτης δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι αὕτη συνετάχθη Ἑλληνιστί, μεταφράσθη δὲ Ἰταλιστί, ὅπως συμπεριληφθῆ εἰς τὸ χρονικόν. Ἐν αὐτῇ ὁ Στέφανος Βούλγαρις ὁμολογεῖ ὅτι ἦλθεν εἰς Κέρκυραν τῷ 1462, Αὐγούστου 9, ὡς μαρτυρεῖται τοῦτο, ὡς λέγει, ἐκ τῆς ἐν τῇ καγκελλαρία τοῦ Βαίλου καταθέσεως τῶν φίλων του Ἰωάννου Μορέλλου καὶ Νικολάου Ἀλιαβίλλα. Παρακαλεῖ ἔπειτα τοὺς Κερκυραίους ἐν ὀνόματι τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας νὰ μὴ καταδιώξωσι τοὺς υἱούς του, ἀλλὰ νὰ εἶναι φίλοι τῶν. Ὡς πρὸς τὰ παρελθόντα μεγαλειᾶ του, ἐλάχιστα ἐνδιαφέρεται, διότι νομίζει, ὅτι ταῦτα δὲν θὰ ἐπανέλθωσιν. Ὅτι ἐνδιαφέρει αὐτὸν εἶναι ὅπως οἱ υἱοὶ του καὶ οἱ ἐγγονοὶ του γίνωσι Κερκυραῖοι. Ἐὰν δὲ ὁ θεὸς θελήσῃ οἱ υἱοὶ του Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος μετὰ τῶν ἐγγονῶν του Νικολάου, Εὐσταθίου καὶ Ἀνδρέα, νὰ ἐπανέλθωσι εἰς τὴν πατρίδα τῶν ἐπιθυμεῖ πάντοτε νὰ ἐνθυμοῦνται τοὺς Κερκυραίους μετ' ἀγάπης.

Ἐπιθυμεῖ πρὸς τούτοις οἱ κληρονόμοι του νὰ ζήσωσιν ἐν Κερκύρᾳ χωρὶς νὰ διαπράξωσιν ἐπιληψίμους πράξεις, ἀφ' οὗ ἀφήνει εἰς αὐτοὺς χρυσὸν διὰ νὰ ζήσωσι. Εἰς τὸ οἶκημα, εἰς τὸ ὁποῖον διαμένει, νὰ κατοικήσωσι καὶ αὐτοὶ ἄνευ ὑπεροψίας καὶ νὰ χαιρετῶσι ταπεινῶς πάντας. Τὰ ἡμίση τῶν χρημάτων του νὰ λάβῃ ὁ Βασίλειος, τὰ ὑπόλοιπα δ' ὁ Κωνσταντῖνος, θανόντος δὲ τοῦ ἐνός νὰ μένῃ ὁ ἐπιζῶν κληρονόμος καὶ τῆς οἰκίας. Ἐπιτρέπει εἰς τοὺς υἱούς του νὰ πωλήσωσι τὴν οἰκίαν του μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ἐπίπλων, ἐὰν δὲ ὁ Ἀνδρέας Κοντόκαλης καὶ ὁ Γιάννης Βλεμονιώτης δώσωσι χρήματα ἐπὶ προθεσμίᾳ νὰ γράψῃ τὴν ὀφειλὴν εἰς τὰς πράξεις του ὁ συμβολαιογράφος Δῆμος Καβάσιλας καὶ τότε νὰ λαμβάνωσιν οὗτοι τὴν οἰκίαν, οἱ δὲ κληρονόμοι του νὰ ἀγοράζωσιν ἕτεραν. Ἐὰν δὲ ἤθελεν εὐδοκήσῃ ὁ Θεὸς νὰ δύνανται οἱ υἱοὶ του ἢ ἐγγονοὶ του νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα, δὲν θὰ πράξωσιν ἀτιμίαν, ἐὰν παραμένωσιν ἐν Κερκύρᾳ καὶ νυμφευόμενοι λάβωσι γυναῖκα συμφώνως πρὸς ὅσα διατάσσει ἡ μήτηρ ἐκκλησία, ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν. Ἀκόμη ἐπιθυμεῖ, ὅπως ἐκ τῶν χρημάτων του τελεσθῶσι διὰ τὴν ψυχὴν του τέσσαρα μνημόσυνα σαραντάρια εἰς τέσσαρας διαφόρους ναοὺς, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ τόπου. Ἡ κηδεῖα του ὀρίζει νὰ τελεσθῆ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἄνευ ἐπιδείξεως. Ἐπίσης παραγγέλλει, ὅπως τὴν 29^{ην} Αὐγούστου ἐκάστου ἔτους τελῆται λειτουργία ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθανόντος πενθεροῦ

του Ἐμμανουήλ. Ἐὰν δέ ποτε ἐλευθερωθῆ ἡ πατρίς του, οἱ κληρονόμοι μέχρι τετάρτης γενεᾶς νὰ μετακομίσωσι τὰ ὄστιά του εἰς αὐτὴν ἄνευ θορύβου καὶ νὰ τὰ θάψωσιν ἐν τῷ ναῷ του. Τέλος ἀφίνει καθολικοὺς κληρονόμους τοὺς υἱοὺς του ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ συνάψωσι γάμον μετ' εὐγενοῦς τῆς Κερκύρας. Τοῦναντίον ἐὰν ἤθελον λάβει σύζυγον ἐξ Ἰωαννίων ἢ ἐξ ἄλλου τόπου ἀποκληρώνει αὐτοὺς καὶ ἀναθετεῖ εἰς τὸν πρωτοπαλᾶν Τιμόθειον Δαρῆν ἢ τοὺς διαδόχους του καὶ εἰς τὸν μισερ Δονᾶν Διγότην καὶ μισερ Νικόλαον Φιομάχον νὰ διανείμωσι τὴν περιουσίαν του εἰς τρεῖς μοῖρας καὶ νὰ διαθέσωσι τὴν μίαν εἰς πτωχοὺς, τὴν ἄλλην, ὅπως ὑπανδρεύσωσι πτωχὰς νεάνιδας καὶ τὴν τρίτην, ὅπως ἐπαγαφέρωσιν εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν ἀμαρτωλάς.

Ἐπιγράφεται Στέφανος Ἐλεάζαρος ἐκ Βουλγάρων. Ἔπονται οἱ ἀνωτέρω ἀναφερόμενοι μάρτυρες καὶ ὁ συμβολαιογράφος.

Ἀμέσως δὲ παρόντος τοῦ διαθέτου Στεφάνου Ἐλεάζαρος ἐκ Βουλγάρων καὶ τῶν μαρτύρων ἐξήχθη ἐπίσημον ἀντίγραφον παραδοθὲν εἰς τὸν εἰρημένον Στέφανον ἐκ Βουλγάρων.

Τῆς δημοσίας ταύτης διαθήκης τὴν γνησιότητα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀρηθῶμεν — ἂν καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ παραβολὴ αὐτῆς, λόγῳ τῆς ἀπωλείας τῶν βιβλίων τοῦ Συμβολαιογράφου Μαμονάλη, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων — διότι ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται πρόσωπα καὶ πράγματα, τὰ ὅποια οὐδένα σκοπὸν θὰ εἶχον νὰ εἶναι ψευδῆ. Οὐτε ἡ διαθήκη εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ παρέχῃ τὴν ὑποψίαν τῆς πλαστοτήτος, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ὑποτιθέμενος πλαστογράφος θὰ εἶχε συμφέρον νὰ διαφωτίσῃ διὰ ταύτης πάντα ὅσα ἐν τῷ χρονικῷ περιλαμβάνονται. Ἐκ τῆς διαθήκης ταύτης τὰ μόνα σημεῖα, τὰ ὅποια ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς, ὅπως βασίσωμεν τὴν ἄποψιν ἡμῶν εἶναι α') ὅτι ὁ Στέφανος Βούλγαρις ὁμολογεῖ ὅτι ὁ ἴδιος μετόκησεν εἰς Κέρκυραν τῷ 1462, β') ὅτι κατάγεται ἐκ Βουλγαρίας, γ') ὅτι ἡ θέσις του ἐν Βουλγαρίᾳ ἦτο προνομιακὴ καὶ δ') ὅτι πενθερὸς αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἐμμανουήλ, διὰ τὸν ὁποῖον ἀφήνει κληροδότημα ὅπως τελεῖται λειτουργία ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς του κατὰ τὴν 29 Αὐγούστου.

Ἄς ἐξετάσωμεν τώρα τὸ χρονικόν, διὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἐξιστόρησιν τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια ἐξειλίχθησαν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Στεφάνου τούτου καὶ τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ.

Τὸ χρονικόν ἀρχεταί τῆς ἱστορικῆς του ἀφηγήσεως ἀφ' ἧς οἱ Βούλγαροι κατερχόμενοι ἀπὸ τῶν ὄχθων τοῦ Βόλγα ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Θὰ ἦτο λίαν ἀνιαρόν, ἐὰν ἠθέλομεν ἐνταῦθα ἐπαναλάβει ὅσα περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελιξέως τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ τὸ χρονικόν ἀναφέρει, θὰ περιορισθῶμεν μόνον νὰ ἐξετάσωμεν τὰ νεώτερα γεγονότα τὰ στενωῶς σχετιζόμενα πρὸς τοὺς ἀμέσους προγόνους τοῦ συντάξαντος τὴν διαθήκην τοῦ Στεφάνου. Μετὰ ταῦτα θὰ εἶναι εὐκόλος ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀπωτέρας ἱστορίας τοῦ Βουλγαρικοῦ λαοῦ καὶ τῶν προγόνων τοῦ Στεφάνου τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ παρόντι ἐρανίσματι.

Ἄμουράτ Σουλτάνος τῶν Τούρκων (1360-1389), ἀφ' οὗ κατέκτησε πλείστας χώρας ἐν Εὐρώπῃ μετὰ τὴν νίκην τοῦ Κοσσοῦβου κατὰ τῶν Σέρβων, τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν Οὐγγρων, ἐφρονεῦθη ὑπὸ χριστιανοῦ στρατιώτου.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς τοῦ Βαγιαζήτ, ὅστις, θέλων νὰ ἐκδικηθῆ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, ἐξεστράτευσεν κατὰ τῶν Βουλγάρων καὶ κατειρόπωσεν αὐτούς. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἐφρονεῦθη καὶ ὁ Ἐλεάζαρ ἀρχηγὸς τῶν Τριβελιανῶν, ὁ δὲ Βαγιαζήτ ὑπεδούλωσε τὸ βασίλειον τῶν Βουλγάρων καὶ προσήρτησε τοῦτο εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν του (1393). Ὡς ἦτο φυσικόν, ἡ μεγάλη αὕτη νίκη τοῦ Βαγιαζήτ ἐφόβισε τοὺς Χριστιανούς, εἰς τρόπον ὥστε Σιγισμόνδος ὁ Βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἐπεδίωξε νὰ συνάψῃ συμμαχίαν μεθ' ὄλων τῶν Χριστιανικῶν κρατῶν, ὅπως σταματήσῃ τὴν πρόοδον αὐτοῦ. Πράγματι κατόπιν τῆς ἐνεργείας ταύτης, ἐν ᾧ ὁ Βαγιαζήτ εἶχε πολιορκήσῃ τὴν Κωνσταντινουπόλιν, ἠναγκάσθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουήλ (1397).

Τὸν ἀνωτέρω ἀναφερόμενον ἀρχηγὸν τῶν Τριβελιανῶν Ἐλεάζαρ, διεδέχθη ὁ Μάρκος καὶ τοῦτον ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Μάρκος ἐπίσης, ὅστις ἐτέθη ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σιγισμόνδου τῆς Οὐγγαρίας. Εἶναι γνωστὸν ὅτι πᾶσα προσπάθεια τῶν Βουλγάρων πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των ἀπέτυχε. Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ Ταμερλάνος ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τοῦ Βαγιαζήτ, ὅστις παρασκευασθεὶς ἐξεστράτευσεν κατ' αὐτοῦ.

Μεταξὺ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Βαγιαζήτ στρατολογηθέντων ἦσαν καὶ Βούλγαροι, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκτιμήσῃ οὕτως διὰ τὰς πολεμικὰς τῶν ἀρετὰς. Τούτων διώρισεν ἀρχηγὸν τὸν Στέφανον, υἱὸν τοῦ Ἐλεάζαρ. Ὡς γνωστὸν ὁ πόλεμος οὗτος ἀπέβη εἰς βάρος τοῦ Βαγιαζήτ, ὅστις, νικηθεὶς ἐν Ἀγκύρᾳ, ἐγένετο αἰχμάλωτος (1402). Διάδοχος τοῦ Βαγιαζήτ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου ὁ υἱὸς του Μουσαῦ, τὸν ὁποῖον ὁμοῦς ὁ Σουλεϊμάν ἀδελφὸς του ἐπεδίωξεν καὶ ἠνάγκασεν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Εὐρώπην. Τότε καὶ οἱ Βούλγαροι ἀνεθάρρησαν καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ φύγωσιν ἐκ τῆς χώρας των διαβιώσαντες ἐν εἰρήνῃ μέχρι τοῦ 1413, ὅτε ἀνῆλθεν εἰς τὸν Σουλτανικὸν θρόνον Μωάμεθ ὁ Α'. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἡγεμόνευεν ἐν Βουλγαρίᾳ ὁ Ἐλεάζαρ, ἀνεψιὸς τοῦ προμνησθέντος Μάρκου. Τὴν ἡρεμίαν ταύτην τῶν Βουλγάρων διετάραξεν ἡ βασιλεία τοῦ Ἄμουράτ τοῦ Β', ὅστις ἐξηνάγκασεν αὐτούς εἰς νέαν ὑποταγὴν, ὁ δὲ Ἐλεάζαρ δηλώσας ὑποταγὴν παρέμεινε δεσπότης ἐν Βουλγαρίᾳ μετὰ πολλῶν ἄλλων ἡγεμονίσκων. Ἐπὶ πλέον ὁ Σουλτάνος ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἐλεάζαρ, περίφημον διὰ τὴν ὡραιότητά της, συγχρόνως ὁμοῦς, διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον, ἐκράτησεν ὡς ὄμηρον καὶ τὸν υἱὸν τοῦ Στέφανου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μουράτ Β' ἐξεστράτευσεν κατὰ τῆς Σινώπης καὶ ἐκείθεν ἐστράφη κατὰ τῶν δεσποτῶν τῆς Βουλγαρίας, διότι φαίνεται ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ Στέφανος, εὕρισκετο εἰς συνεινότησιν μετὰ τοῦ πατρὸς, ὡς πρὸς τὰς

κινήσεις και τὰς βλέψεις τοῦ Σουλτάνου. Φοβηθεῖς ἐκ τούτου ὁ Ἐλεάζαρ μετέβη εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπως ζητήσῃ τὴν συνδρομὴν τοῦ Βασιλέως, ἐπανερχόμενος δὲ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἐγγονόν του, υἱὸν τοῦ Γεωργίου τοῦ πρεσβυτέρου υἱοῦ του. Ἐν τῷ αὐτῷ ὁ Μουράτ ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Σπεντέρβοιτς τὴν ὁποίαν ἐπολιορκήσῃ, νομίζων ὅτι ὁ Ἐλεάζαρ εὕρισκετο ἀκόμη ἐν Οὐγγαρίᾳ. Ἄλλ' ὁ Ἐλεάζαρ, καιοὶ εἶχεν ἐπανέλθει, δὲν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, ἀλλ' ἀνέστηκεν αὐτὴν εἰς τὸν υἱόν του Γεώργιον. Ἀποτέλεσμα τῆς πολιορκίας ὑπῆρξεν ἡ ἀλωαὶς τῆς πόλεως καὶ ὁ ἐξανδραποδισμὸς τοῦ Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ὁ Μουράτ ἐξηνάγκασε νὰ ἀκολουθῇ τὸ στρατόπεδόν του, ὅπως καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Στέφανον.

Οἱ ἀδελφοὶ ὅμως Γεώργιος καὶ Στέφανος δὲν ἠὲχαριστοῦντο νὰ διατελῶσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ γυναικαδέλφου των, διότι ἔβλεπον ὅτι παρεσκευάζετο οὗτος νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Οὐγγαρίας, εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ὁποίας εὕρισκετο ὁ πατὴρ των. Ἡλιζον δὲ νὰ συγκινήσωσι τὸν Ἄλβερτον Ἀυτοκράτορα καὶ Βασιλέα τῆς Οὐγγαρίας, (1438) ὅπως, ἐν περιπτώσει πολέμου, ἀποκαταστήσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν ἡγεμονίαν των. Πληροφορηθεῖς τὴν ἐνέργειαν ταύτην ὁ Ἄμουράτ ἐθυμώθη καὶ συνέλαβε τοὺς δύο ἀδελφοὺς διατάξας τὴν τύφλωσιν αὐτῶν, ἐπεμβᾶσα ὅμως ἡ ἀδελφή των κατώρθωσε νὰ μὴ τυφλωθῶσιν καθ' ὁλοκληρίαν. Οἱ δὲ Τριβελιανοὶ κατεκτῆθησαν ἐκ νέου.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἄμουράτ (1451) ὁ Στέφανος, υἱὸς τοῦ Ἐλεάζαρ, ἀσθενὴς ἀκόμη τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἠδυνήθη νὰ δραπετεύσῃ καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς Πελοπόννησον, ἔνθα παρουσιάσθη εἰς τὸν Δημήτριον καὶ Θωμᾶν Παλαιολόγους τοὺς Δεσπότες, ὡς υἱὸς τοῦ Δεσπότη τῆς Βουλγαρίας Ἐλεάζαρ. Ὁ Στέφανος ἐγένετο ἀμέσως δεκτὸς ὑπὸ τῶν δεσποτῶν, καθόσον ὁ πατὴρ αὐτοῦ διέκειτο φιλικῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἐν Πελοποννήσῳ ἐφιλοξενήθη ὑπὸ τοῦ Δεσπότη Θωμᾶ καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἀπεφάσισε νὰ ζῆσῃ ἐν εἰρήνῃ καὶ νὰ ὑπανδρευθῇ. Προθύμως τότε οἱ Δεσπότες τῆς Πελοποννήσου συνήνεσαν εἰς τὸν γάμον αὐτοῦ μετὰ τῆς ἀδελφῆς των Αἰκατερίνης, θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουήλ. Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην συνετέλεσε τὸ ὀρθόδοξον δόγμα τὸ ὁποῖον ἠκολούθει ὁ Στέφανος. Ἐκ τοῦ γάμου τούτου ἐγεννήθησαν δύο τέκνα ὁ Βασίλειος καὶ ὁ Κωνσταντῖνος.

Μετὰ τὴν ἀνάρρησιν εἰς τὸν σουλτανικὸν θρόνον Μωάμεθ τοῦ Β' ὁ Γεώργιος, ἀδελφὸς τοῦ Ἐλεάζαρ καὶ θεῖος τοῦ Στεφάνου καὶ τοῦ Γεωργίου, ἐγκατεστάθη ἐκ νέου εἰς τὸν θρόνον του, ὡς ὑποτελὴς τοῦ Σουλτάνου ἐπὶ καταβολῇ φόρον ὑποτελείας 50.000 δονατῶν ἐτησίως. Δὲν ἐπέζησεν ὅμως ἐπὶ πολὺ ὅπως ἀπολαύσῃ τὸν θρόνον του, διεδέχθη δὲ τούτον ὁ υἱὸς του Ἐλεάζαρ. Οἱ ἀδελφοὶ ὅμως Στέφανος καὶ Γεώργιος ἐν τῷ μεταξὺ κατώρθωσαν νὰ γίνωσι κύριοι τοῦ θησαυροῦ τῆς οἰκογενείας, ὅστις ἦτο πεθαμμένος ἐν Σπεντέρβοιτς, προέτειναν δὲ εἰς τὸν Σουλτάνον νὰ δώσωσι μέρος αὐτοῦ πρὸς

αὐτὸν καὶ νὰ ἀναγνωρισθῶσι κύριοι τῆς Μυσίας, μετὰ τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Ἐλεάζαρ τοῦ ἑξαδέλφου των, υἱοῦ τοῦ θείου των Γεωργίου. Ὁ Σουλτάνος ὁμως ἐπεμβάς, συνεφιλίωσε τοὺς ἑξαδέλφους, ἀφήσας εἰς τὸν θρόνον τὸν Ἐλεάζαρ καὶ ἀναγνωρίσας αὐτὸν κύριον τῆς Μυσίας, εἰς δὲ τοὺς τυφλοὺς ἀδελφοὺς παρεχώρησεν ἐκτεταμένην ἑκτασιν ὅπως δυνηθῶσι νὰ ζήσωσιν ἀξιοπρεπῶς. Ἐνεκα τούτου ἀπολέσας τὴν ἐλπίδα τῆς παλινορθώσεως ὁ Στέφανος, ἀνεχώρησεν, ἐγκαταλιπὼν τὰς παραχωρηθείσας γαίας εἰς τὸν ἀδελφόν του Γεώργιον, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Παλαιολόγων γυναικαδέλφων του, ἐν Πελοποννήσῳ ἔνθα ἐπανεῦρε τοὺς υἱοὺς του, ἐφήβους πλέον. Τότε ἀπεφάσισεν ἂν καὶ λίαν προβεβηκῶς τὴν ἡλικίαν, νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐλὴν τοῦ γυναικαδέλφου του Θωμᾶ εἰς Κέρκυραν τῷ 1462.

Ὡς γνωστόν, ὁ δεσπότης Θωμᾶς ἐκ Κερκύρας μετέβη εἰς Ἰταλίαν, ὁ δὲ Στέφανος δὲν ἠκολούθησεν αὐτόν, ἔνεκεν ἀσθενείας καὶ τῶν γηρατειῶν του, ἀλλ' ἐγκατεστάθη ἐν Κερκύρᾳ ἔνθα μετ' οὐ πολὺ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Βασίλειος ἔλαβεν εἰς γάμον κόρην εὐγενοῦς οἴκου, τὴν Ἐλισάβετ Ἀρκούδη, ἐξ ἧς ἀπέκτησε τρεῖς υἱοὺς τὸν Νικόλαον, τὸν Εὐστάθιον καὶ τὸν Ἀνδρέαν.

Οἱ δὲ υἱοὶ τοῦ Στεφάνου, Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, συνδεθέντες διὰ δεσμῶν συγγενείας καὶ φιλίας μετὰ τῶν εὐγενῶν Κερκύρας, ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἐμπόριον μετὰ τῶν Ἰωαννιτῶν ἐμπόρων, σχηματίσαντες ἐν βραχεὶ διαστήματι μέτρια πλοῦτη.

Ἄν καὶ τὸ ἀνωτέρω χρονικὸν εἶναι ἀκριβέστατον ὡς πρὸς τὰ γνωστὰ ἱστορικὰ γεγονότα, ἔχομεν ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν τὰ ἑξῆς:

α) Ὅτι, ὡς γνωστόν, ἡ Βουλγαρικὴ ἱστορία παύει διὰ τῆς παντελοῦς κατακτήσεως τῆς Βουλγαρίας τῷ 1393.

β) Ὅτι, τὰ ἀναφερόμενα γεγονότα ἐν τῷ χρονικῷ μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ εἰς τὴν Σερβικὴν τοιαύτην, ἐξ ἧς τὰ παρέλαβεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ χρονικοῦ ὅπως καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα του. (Ὁρα Φραντζῆ χρονικὸν Β' Κεφ. καὶ ἱστορίαν τῆς Βουλγαρίας ὑπὸ Ν. Κοκκῶνη, Ἀθῆναι 1877).

γ) Ὅτι, ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ Στεφάνου, ἧτις σημειωτέον δὲν φέρει ἡμερομηνίαν, ἢ καθοριζομένην 29 Αὐγούστου πρὸς τέλει τοῦ μνημοσύνου τοῦ Ἐμμανουήλ, ἂν πρόκειται περὶ τοῦ αὐτοκράτορος, δὲν εἶναι ὀρθή, καθότι κατὰ τὸν Φραντζῆν Ἐμμανουήλ ὁ Παλαιολόγος ἀπέθανε τὴν 11 Ἰουλίου 1426 (ὄρα Χρονικὸν Φραντζῆ, ἔκδοσις Βόννης βιβλίον I Κεφάλαιον Μ'). Δυνατὸν καὶ ὁ Φραντζῆς νὰ σφάλῃται.

δ) Ὅτι ὁ Φραντζῆς ὁ τόσον λεπτομερῶς περιγράφων τὰ τῶν Παλαιολόγων, ὡς σύντροφος αὐτῶν καὶ ὡς ἐλθὼν μετὰ τοῦ δεσπότη Θωμᾶ καὶ τῆς οἰκογενείας του εἰς Κέρκυραν τῷ 1461, ὥφειλε νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἀφίξεως τῆς ἀδελφῆς τοῦ Θωμᾶ μετὰ τοῦ συζύγου καὶ τῶν τέκνων της, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἦσαν ἤδη ἄνδρες σχεδόν.

Ὁ Φραντζῆς (ἐν Βιβλίῳ Δ' Κεφαλαίῳ ΙΘ', στίχος 10-15), μᾶς ἀφηγεῖται πῶς ἀνεχώρησεν ὁ δεσπότης ἐκ Μεθώνης φθάσας εἰς Κέρκυραν τῇ 28 Ἰουλίου τοῦ 1461 καὶ πῶς ἡ ἀκολουθία του ἐπιβίβασθεισα τὴν 11 Ἰουλίου ἐφθάσεν εἰς Κέρκυραν τὴν 2 Αὐγούστου.

Ἄλλ' ὁ Φραντζῆς ἐν βιβλίῳ Ι Κεφαλαίῳ Μ', ἐνθα περιγράφει τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος Ἐμμανουὴλ γράφει: Οὗτος οὖν ὁ Βασιλεὺς κῆρ Μανουὴλ πρῶτον θυγατέρα ἐγέννησε..., εἶτα Κωνσταντῖνον, Ἰωάννην τὸν Βασιλέα καὶ Ἀνδρόνικον τὸν δεσπότην καὶ θυγατέρα δευτέραν τὴν..., Θεόδωρον τὸν δεσπότην καὶ πορφυρογέννητον, Μιχαὴλ τὸν αὐθεντόπουλον, Κωνσταντῖνον τὸν δεύτερον τὸν καὶ βασιλέα γενόμενον, Δημήτριον τὸν δεσπότην καὶ Θωμᾶν τὸν δεσπότην. Κατ' ἀκολουθίαν ἐπειδὴ οὔτε τὰ ὀνόματα τῶν ἀδελφῶν τοῦ δεσπότης Θωμά ἀναφέρει, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οὐδόλως ἐνδιέφερον αὐτὸν ἡ τύχη τῶν γυναικῶν ἐκείνων. Πλὴν τούτου δυνατὸν ὁ πρωτοβεστιάριος νὰ εὕρισκετο καὶ εἰς διάστασιν μετὰ τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ δεσπότης Θωμά.

Τὸ πρὸς ἐπίλυσιν ὁμῶς ζήτημα δὲν ἔγκειται ἐνταῦθα. Πρέπει κατὰ πρῶτον νὰ ἐξακριβωθῶσι τὰ γεγονότα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν Ἐλεάζαρ, τοὺς υἱοὺς καὶ ἀνεψιούς του, νὰ καθορισθῇ ποῦ ἔλαβον χώραν ταῦτα, καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἐλεγχθῶσι τὰ ἀναφερόμενα γεγονότα ἐν τῷ χρονικῷ, διότι οὕτω, οὐ μόνον θὰ ἀποδειχθῇ ἡ ἐξ ἡγεμονικοῦ Βουλγαρικοῦ οἴκου καταγωγή τοῦ οἴκου τῶν Βουλγάρων, ἀλλὰ καὶ ἡ συγγένεια αὐτοῦ μὲ τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον τῶν Παλαιολόγων. Ὡς γνωστὸν δὲ οὐδεμιᾶς οἰκογενείας ἡ καταγωγή κατ' εὐθείαν ἢ ἐκ θηλυγονίας ἐκ τῶν Παλαιολόγων ἀποδεικνύεται ἱστορικῶς.

Μία ἐνδειξις ἀκόμη περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ οἴκου τῶν Βουλγάρων ἐξ ἡγεμονικοῦ Βουλγαρικοῦ οἴκου, εἶναι τὸ οἰκόσημον αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τοῦ τοῦ σημερινοῦ Βουλγαρικοῦ Βασιλείου. Χρυσοὺς λέων ὄρθιος πατῶν ἐπὶ τῆς ἡμισελήνου καὶ ἀτενίζων ἀστέρα χρώματος ἀργυροῦ, ἐπὶ κίανου πεδίου.

Τὸ οἰκόσημον τοῦτο ἡ οἰκογένεια δὲν παρέλαβεν ἐκ τῶν ὑστέρων, ἀλλὰ ἐχρησιμοποίησεν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἐγκαταστάσεώς της ἐν Κερκύρα, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ μαρμαρίνου οἰκοσήμου ἀνευρεθέντος ὅτε ἀνεσκάπτοντο τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας Τζίφρα ἐν Στρατιᾷ, ἐπὶ οἰκοπέδου ἀνήκοντος εἰς τὸ παρακείμενον ἐξωκλήσιον τῆς Θεοτόκου. Τὸ οἰκόσημον τοῦτο κοσμεῖ τὸ ἀέτωμα τῆς ἀνεγερθείσης οἰκίας, ἣτις ἐπὶ μακρὰ ἔτη παρέμενεν ἡμιτελής, ἀποκαλουμένη ὑπὸ τῶν μέχρις ἐκείνου τοῦ σημείου μεταβαινόντων εἰς περίλατον ἐκ τῆς πόλεως «τὸ σπίτι τὸ χαλασμένο».

Ἡ εἰς τὸ μέρος τοῦτο ἀνεύρεσις τοῦ οἰκοσήμου τῶν Βουλγάρων καθιστᾷ πιθανὸν ὅτι οἱ πρῶτοι εἰς Κέρκυραν ἐλθόντες Στέφανος πατὴρ καὶ Κωνσταντῖνος καὶ Βασίλειος υἱοὶ του, ἔκτισαν ἐκεῖ τὴν κατοικίαν των μετὰ ἐξωκλήσιον, εἰς τοποθεσίαν δηλαδὴ εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλαι πρόσφυγες ἐκ Κωνσταντινουπόλεως κατόκησαν. Ἐντεῦθεν ὀφείλομεν νὰ εἰκάζωμεν ὅτι μεσοῦντος τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἡ πόλις δὲν εἶχε μεταφερθῆ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν σημερινὴν τοποθεσίαν τῆς τριλόφου Κερκύρας.